

Alex Baams (24) ontvangt me op een kale parkeerplaats bij een voormalig schoolgebouw dat nu dient als atelier-en studentencomplex. De stilte in de uitgestorven gangen geeft geen goed beeld van de ware aard van het pand: "het is 's avonds heel erg druk hier." Zijn atelier bewoont Alex nog maar kort, een paar maanden. De werkruimte is bijna leeg: alle schilderijen zijn weg in verband met een expositie. Baams eerste solo opent op het moment van het interview diezelfde week bij galerie Vonkel in Den Haag, met daar aan gekoppeld een recensie in het NRC Handelsblad.

Kun je beschrijven wat je maakt?

Ik maak schilderijen die deel uitmaken van een groter project dat ik heb bedacht: the social network paintings. Ik werk graag met gebruiksvoorwerpen, en daar zette ik al foto's van op Facebook. Ik had bijvoorbeeld een keer rauwe ui in mijn salade, ik houd niet van rauwe ui. Normaal zou ik daar een foto van maken en op Facebook posten met de tekst: gatverdamme. Nu maak ik er een schilderij van.

Als ik eerder iets tegenkwam, kwam vaak de vraag: gaat het op Facebook, of maak ik hier een schilderij van? Ik zette veel mooie dingen op Facebook, maar deed er verder niets mee, want het was al publiek gemaakt. Ik dacht: die ruwe diamanten kan ik wel gebruiken voor mijn werk. Nu maak ik van de foto een schilderij. Daarna zet ik hem op Facebook.

Wanneer wist je dat je kunstenaar wilde worden?

Ik wist niet zo goed wat een kunstenaar was. In het eerste jaar van de middelbare school haalde ik een goed cijfer voor een tekening en zei de tekenleraar: misschien word je later wel tekenaar. Ik was verbaasd: bestaat dat dan? In het tweede jaar ben ik wat gaan lezen over de kunstacademie, en toen ontdekte ik dat je geen tekenaar bent als je klaar bent, maar kunstenaar. Dus toen wilde ik kunstenaar worden.

Hoe zat dat bij jou op school of in je omgeving, was er veel kunst of aandacht voor kunst?

Nee, en dat hoeft dus ook helemaal niet, echt onzin. Mijn ouders waren er open in, ze vonden het allemaal wel prima. Maar het was ook niet zo dat ik zei: ik word tekenaar, en dat we de dag daarop met z'n allen in het museum stonden. We gingen niet cultureler doen, dan we al waren.

Hoe kijk je terug op de kunstacademie?

Heel positief. De motivatie en de serieuze feedback die je krijgt is heel belangrijk. Zeker in het begin was dat wel een shock. Op de middelbare school was het zo dat als je een mooie tekening maakte, je wist dat je een 8 kreeg. Tot er op de academie ineens serieus werd gekeken, en je voor precies dezelfde tekening ineens een 5 kon krijgen. Heftig, maar uiteindelijk wel prettig. Elk jaar ga je weer een niveau hoger. Je kom bij docenten die je ook op dat niveau aanspreken. Dus je hebt nooit het gevoel dat je kan hangen, en dat werkte heel goed voor mij.

Hoe ben je bij de zaterdagacademie gekomen? Wie heeft je op die mogelijkheid gewezen?

Ik ging met mijn ouders naar de open dag van de kunstacademie (AKV t Joost Den Bosch, CS). De HAVO ging niet goed. Maar ik had wel heel sterk die drang om naar de kunstacademie te gaan. Toen werd er verteld dat er zoiets als een zaterdag academie bestond, voor mensen die nog niet met de academie zelf konden of wilden starten.

Waarom ben je die zaterdagacademie gaan doen?

Voor mij was dat heel logisch. De zaterdagacademie was perfect, het was alsof ik al op de academie zat, alleen dan één dag in de week. Tijdens de inschrijving werd meteen duidelijk gemaakt: je staat straks in een groep met mensen van 24, 34 of 44. Daar jij zit dan, als jongetje van 15/16...Maar ik vond die gedachte meteen al prettig, zo van: ik kom niet in een kinderclub, het is echt. De gezelligheid van de groep is me het meest bij gebleven. Iedereen zat daar om de rest van de week een beetje door te komen. Niemand was daar met het idee: dit is een leuke hobby.

Op de zaterdagacademie doe je allemaal verschillende dingen: schilderen, grafisch ontwerp, ruimtelijk. Wat vond je het leukst?

De grafiekwerkplaats, en fotografie. Je komt ineens in een soort wereld, met allemaal regels over hoe apparaten werken en hoe een techniek werkt. Je doet ineens allemaal dingen waar van je nooit voor mogelijk had gehouden, dat het kon. Soms moet je het vragen, soms moet je het opzoeken op internet, maar ineens kan alles!

Weet je als je de vooropleiding gedaan hebt wat je te wachten staat op de academie?

Ik denk dat de vooropleiding heel erg lijkt op het eerste jaar van de kunstacademie. Alle leuke momenten, en ook de momenten waarop het echt tegenvalt: dat je een slechte beoordeling krijgt, dat iemand negatief is over je. Soms denk je dat iets onredelijk is, maar ondertussen heb je toch de hele tijd het gevoel dat je op je plek zit. Dat is trouwens tijdens de academie ook zo: al gaat het heel slecht, je hebt het gevoel: het is goed hier. Die twijfel hoort erbij, en als die twijfel voorbij is, komt er weer iets heel moois aan.

Ook op de zaterdagacademie word je soms stevig aan de tand gevoeld.

Maar daarmee heb je ook het gevoel dat je serieus wordt genomen. En je wordt wel aan de tand gevoeld, maar je krijgt ook handvatten om je te redden uit een moeilijke situatie. Het is niet zo dat je op een heel hoog niveau moet starten om te kunnen presteren. Je wordt beoordeeld naar je kunnen. Ze zijn heel respectvol, of je nu 16 of 36 bent.

Je leert dat dieptepunten erbij horen?

Er zijn momenten waarop je helemaal vast zit. Ik vond het goed dat docenten dat altijd oké vonden. Ze raakten nooit in paniek als ik in paniek was.

De kunstacademie is een veilige wereld. Vind je dat je er goed bent voorbereid op de praktijk?

Nee, vooral zakelijk niet. Kom je na je afstuderen bij de Kamer van Koophandel, wordt er door zo'n meneer aan je gevraagd: hoeveel omzet denkt u dit jaar te gaan draaien? Weet ik veel! Ik kan amper de prijzen bepalen voor mijn schilderijen...(lacht) Toen heeft hij het maar voor me ingevuld. Dat zijn van die kleine dingen waar van je denkt: zou toch simpel zijn geweest, als dat op de academie besproken was. Maar nu twijfel ik of dat wel zo nuttig was geweest.

Waarom?

Het leidt ook wel heel erg af. Ik ben nu druk bezig met mailen en contact met de galeries, dan schilder ik ook niet. Voor mij is dat wel een goede scheiding. Maar ik weet niet of ik dat op de academie wel zo goed uit elkaar had weten te houden.

Ik had het wel fijn gevonden als ze me wat meer gerust hadden gesteld: er is namelijk heel veel belangstelling voor jonge kunst, er is veel meer mogelijk dan je denkt. Het is niet van: je redt het wel, of je redt het niet, er is een heel brede middenweg.

Wist je dat je verschillende dingen kunt gaan doen met deze studie?

Vier maanden voor het afstuderen werd er gevraagd in de klas: wie wil er kunstenaar worden? Ik vond het echt de stomste vraag die ik in 4 jaar had gehoord. Staken er maar 6 mensen hun hand op! Later begreep ik met terugwerkende kracht, hoe de studie voor sommige mede studenten in elkaar had gezeten. Zij deden met alles mee, haalden mooie cijfers, maar met een heel andere bedoeling.

Weet je wat je mede studenten zijn gaan doen?

Het is alle kanten uit gegaan, maar iedereen zit wel in het creatieve circuit. Er zijn heel veel dingen die je zou kunnen doen met deze opleiding: decorontwerper of schilder, schrijver, journalist, interviewer, kunstcriticus, of denktank binnen een bedrijf. Allemaal dingen waar ik eigenlijk niet voor opgeleid ben, maar toch ook weer wel.

Ben je fulltime kunstenaar, of doe je er nog andere dingen naast?

Nee, op dit moment doe ik er niks naast. Maar het zal niet lang meer duren voordat ik iets moet gaan doen. Ik denk dat ik een baantje ga zoeken dat mijn werk gaat helpen, waarschijnlijk de thuiszorg. Dat is iets waarmee ik bij mensen thuis kan komen en waarin ik ook hun relatie met voorwerpen zie, zoals ik dat nu van mezelf op Facebook laat zien. Ik heb zelf thuis geen plankjes met mooie voorwerpen maar ik denk veel mensen wel. Dat is hun Facebook, die plankjes. Dat zijn hun dingetjes, iedereen die op bezoek komt moet dat zien, en ze willen er zelf ook de hele dag naar kijken. Ik denk dat het wel een soort van onderzoek kan gaan worden.

Het kunstklimaat is nu niet zo gunstig: kunst is niet dope. Hoe houd je jezelf staande?

Ik ben niet anders gewend. Iedereen zegt wel dat het niet goed gaat, dat er zo weinig verkocht wordt. Maar we zijn nog maar twee jaar afgestudeerd, en toen was er ook crisis. Ik kan me boos maken over mensen die negatief zitten te doen. We weten toch niet beter? Ik denk dat we echt te jong zijn om een daling in ons inkomen te kunnen zien. Het enige dat je kunt doen is met je tijd mee veranderen. Ik heb zat vrienden die er naast werken, maar ik zie dat bij hen helemaal niet als een belemmering: zij maken nog even goed werk.

Dit is dus hoe jouw generatie ermee omgaat: heel praktisch.

Ja, ik kreeg nog een tijd een kunstenaarsuitkering. Studenten die na mij afstudeerden misten net de boot, ik vond het zielig voor hen. Maar het boeide hen helemaal niet. Elke lichter studeert af met een beeld over de maatschappij, iets anders zijn ze ook niet gewend. Je gaat die academie niet in met een vastomlijnd idee van hoe het gaat worden.

Hoe dan wel?

Ik ben mijn studie in gegaan met het idee: ik word kunstenaar. Ik wist dat ik wilde schilderen, dat had ik wel voor ogen. Maar als ik halverwege fotografie was gaan doen, was het ook goed geweest.

De mentaliteit van nu is meer: het is nu eenmaal zo, deal with it. Hoe ondernemend vind je dat een kunstenaar moet zijn?

Je moet ondernemender worden naarmate het lastiger wordt in de maatschappij om geld te verdienen en rond te komen. Iedereen heeft dat ideaal dat je na je eindexamen wordt opgepikt door een mooie galerie aan een mooie gracht, en dat het voor de rest van je leven wel goed zit. Maar zo werkt het niet. Het is een mooie droom, maar niet de realiteit.

Denk je ook dat een bepaald type kunstenaar – teruggetrokken, sociaal wat minder behendig en uitgesproken – het nu moeilijker heeft?

Iedereen heeft zijn eigen manier van netwerken, je moet doen wat bij je past. Het is wel zo dat er niemand op je zit te wachten. Verlegen zijn maakt het netwerken misschien wat lastiger, maar voor de beoordeling van je werk maakt het verder niet uit.

Zijn er momenten dat je twijfelt aan je kunstenaarschap?

Ja. Het gekke is dat je zo 2 maanden succes hebt, en daarna is er weer helemaal niks. Of dat je een werk verkoopt en dat je denkt: er was iets heel bijzonders aan dat ene werk, wat dat is verkocht en de rest allemaal niet. Betekent helemaal niet dat het andere werk minder goed was, maar daar ga je wel over nadenken...Je onthoudt vaak de negatieve dingen, de mooie complimenten vergeet je snel.

Wat vind je het mooist aan het kunstenaarschap? Wat maakt het voor jou de moeite waard om door te gaan?

Ik denk dat ik echt iets kan bijdragen, misschien niet aan de hele maatschappij, maar wel aan individuen. Ik wil graag duidelijk maken dat verwondering oké is. Het valt me op dat we dingen heel streng bekijken. Maar we hoeven ons toch niet te schamen voor waar we van genieten? Je hoeft het niet persé te delen, maar je kunt het wel voor jezelf voelen. Ik denk dat ik dat ik publiek zo'n ervaring kan geven. Laatst zei iemand: zoveel mensen bereik je toch niet? Ik weet ook niet hoeveel mensen ik bereik, maar moeten het er dan heel veel zijn? Een klein bereik is toch ook groot?

Wat zou je willen zeggen tegen de nieuwe lichting studenten/jonge kunstenaars?

Probeer het gewoon, kijk wat je ervan vindt. Het is een opleiding die zich moeilijk omschrijft, het is toch een kwestie van ervaren. Die zaterdagacademie is fantastisch: het is de meest onschuldige manier om van de kunstacademie te kunnen proeven. Je kunt het heel goed combineren met je studie of middelbare school. Toen ik later op zaterdagen die mensen door de academie zag lopen dacht ik altijd: wat was het zwaar, maar wat was het leuk om daar te zijn.

© Cornelia Samsom, 2013